



**АНТИКОРУПЦІЙНА
БЕТКА**

прості пояснення
складних понять
про боротьбу
з корупцією

Є Ж З І К Л М

АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА, ПРЕВЕНЦІЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ — АКТУАЛЬНІ ДЛЯ УКРАЇНИ ТЕМИ. ПРОТЕ НЕ ВСІ РОЗУМІЮТЬ СКЛАДНІ ЮРИДИЧНІ ТЕРМІНИ, ЩО ЗВУЧАТЬ В НОВИНАХ ЧИ З'ЯВЛЯЮТЬСЯ НА ШПАЛЬТАХ ВИДАНЬ. ВМІЛО ЇХ ЗАСТОСУВАТИ ДОПОМОЖЕ АНТИКОРУПЦІЙНА АБЕТКА, В ЯКІЙ ЗІБРАНО 70 ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ! ВИ ЗРОЗУМІЄТЕ РІЗНИЦЮ МІЖ НЕПРАВОМІРНОЮ ВИГОДОЮ І ПОДАРУНКОМ, ДІЗНАЄТЕСЬ ПРО АНТИКОРУПЦІЙНІ ОРГАНИ, ДЕРЖАВНІ РЕЄСТРИ, ОФШОРИ ТА БАГАТО ІНШОГО.

Г у Ф Ц Ч Ш Ю

ЗМІСТ

А...6

Є...18

Е...16

З...22

Б...8

В...10

Ж...20

І...24

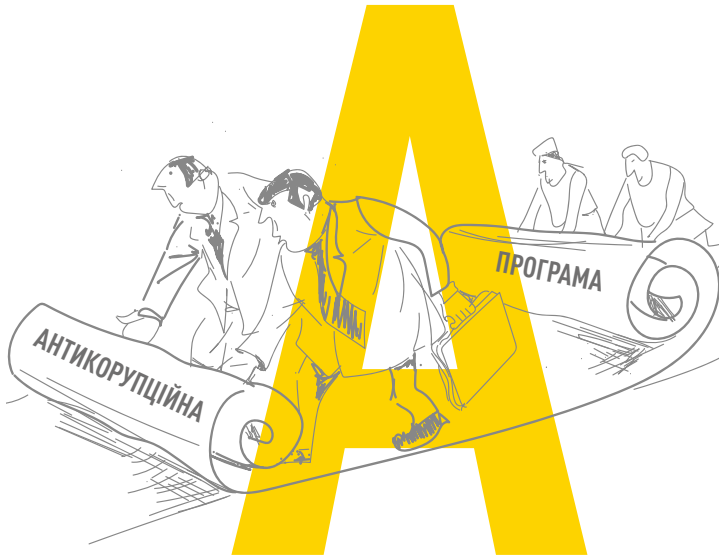
Г...12

Д...14

К...26

Л...28

М ...30	Н ...32	П ...38
Р ...40	С ...42	О ...36
Т ...44	У ...46	Ф ...48
Ч ...52	Ц ...50	Ю ...55
Ш ...54		



АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОГРАМА



документ, який розробляють органи державної влади, підприємства, приватні фірми, щоб унеможливити випадки корупції серед своїх працівників. Він є обов'язковим для всіх державних органів і створюється на основі спеціального документу, затвердженого урядом. Відповідна програма діє і у Національному антикорупційному бюро України.

[Державна програма](#) щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні.

АКТИВИ



ресурси, якими володіє громадянин, корпорація чи держава для того, щоб отримати вигоду в майбутньому. Наприклад, грошові кошти, акції, авто, будівлі, заводи, землі, запаси корисних копалин, а також патенти, авторські права чи торгові марки.

тимчасова заборона власнику розпоряджатися майном, якщо є підозри вважати, що саме це майно є доказом скоєння злочину. Арештованим може бути рухоме й нерухоме майно, як-от готівка, автомобілі, квартири, обладнання, земельні ділянки тощо. Арешт здійснюється за ухвалою слідчого судді або суду, в якій зазначається чи має власник право користуватись цим майном. У випадку заборони — арештоване майно передається до органу досудового розслідування або в управління [АРМА](#), якщо його вартість перевищує 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

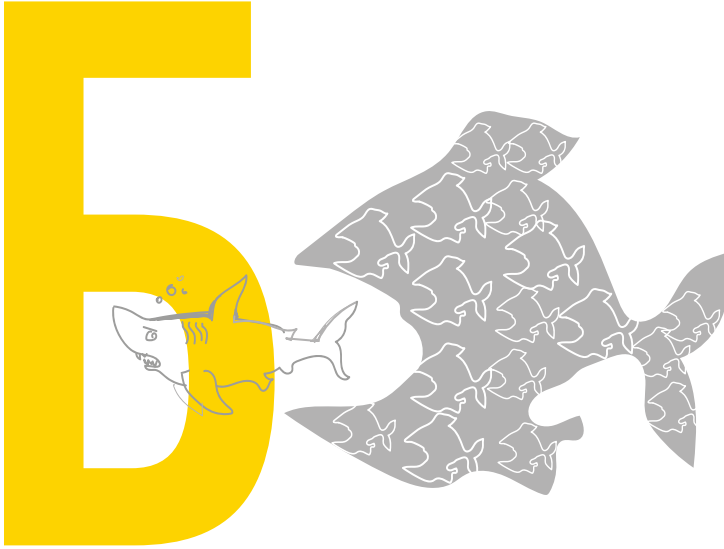
АРЕШТ МАЙНА



АУДИТ



перевірка й незалежна оцінка діяльності установ та організацій, що здійснюється за участі експертів. Порядок проведення аудиту НАБУ передбачено в [Законі України](#) «Про Національне антикорупційне бюро України».



БОРТЬБА З КОРУПЦІЄЮ



протидія корупції на персональному, державному та міжнародному рівнях. В основу антикорупційної діяльності закладені принципи правопорядку, чесності та непідкупності, належного управління державним майном, активного громадського контролю. В Україні функціонує новостворена система державних органів, які здійснюють боротьбу з корупцією.

У [відео](#) детектив НАБУ Тарас розповідає, яким має бути механізм протидії корупції, щоб це було ефективно.

БЛИЗЬКІ ОСОБИ



люди, які проживають разом і мають спільний побут. Також це особи, які мешкають разом, але не перебувають у шлюбі. До кола близьких осіб належать: чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, онучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений та ін. В антикорупційному законодавстві також застосовується термін [«члени сім'ї»](#).

фізична особа, яка має вирішальний вплив на управління або господарську діяльність бізнесу самостійно чи через інших осіб, здійснює контроль за діяльністю компанії та отримує від неї прибуток. Бенефіціарні власники часто ховаються за ланцюжком з номінальних фірм і директорів, що може використовуватися для нелегальних цілей, наприклад, для фінансування тероризму чи вчинення корупційних діянь.

БЕНЕФІЦІАР



28 квітня 2020 року вступив в дію [Закон України](#) про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, який зобов'язує підприємства вносити до держреєстру відомості про своїх фактичних власників.



**ВИЩИЙ
АНТИКОРУПЦІЙНИЙ
СУД (ВАКС)**



вищий спеціалізований суд, який здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій. Розпочав роботу 5 вересня 2019 року. ВАКС розглядає кримінальні провадження виключно стосовно топкорупції, розслідуваної детективами НАБУ. У його штаті передбачено 39 посад суддів, 12 з яких — у апеляційній палаті.

Ви вже підписалися на [Телеграм-канал ВАКС?](#)

ВИРОК СУДУ



рішення суду про винуватість або невинуватість людини у скоєнні злочину і застосування або незастосування до неї покарання. Вироки бувають обвинувальні та виправдувальні. Варто пам'ятати про основоположний принцип судочинства — презумпцію невинуватості. Відповідно до частини першої статті 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Більше про презумпцію невинуватості читайте [тут](#).

людина, яка допомагає запобігати і протидіяти корупції, за наявності достовірної інформації повідомляє про порушення закону. Англomовний варіант терміну «whistle-blower» дослівно перекладається як «той, хто свистить у свисток».

За міжнародною практикою, викривачем є той, хто повідомляє не лише про незаконну, а й про неетичну діяльність публічної або приватної організації, що загрожує або шкодить інтересам суспільства.

Викривачі та їхні близькі особи перебувають під захистом держави. Ними опікується НАЗК.

ВИКРИВАЧ



Про те, чому варто їх захищати, дивіться у [виступі TED](#).



ГОЛОВНІ РОЗПОРЯДНИКИ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ



державні установи, які отримують кошти з бюджету України для виконання своїх повноважень. Вичерпний перелік таких установ — у статті 22 Бюджетного кодексу України. Серед них, зокрема, міністерства, вищі спеціалізовані суди, НАБУ, Національна академія наук України та інші установи, відповідальні за реалізацію державної політики у певній сфері. Вони розробляють план діяльності, затверджують кошториси підвідомчих установ, а також здійснюють внутрішній контроль за використанням бюджетних коштів.

термін, що позначає політику максимальної відкритості у діяльності державних установ і свободи інформації, як-от гласність судового процесу. Відповідно до цього принципу будь-хто може бути присутнім під час судового розгляду, а також здійснювати відео- та фотозйомку, а рішення суду публікуються в [ЄДРСР](#). Це є основною та обов'язковою умовою справедливого розгляду справи та забезпечує можливості для захисту прав і законних інтересів осіб, що беруть участь у судовому процесі.

ГЛАСНІСТЬ





ДЕТЕКТИВ



нова для правоохоронної системи України посада, яка поєднує функції оперативного працівника та слідчого. У штаті Головного підрозділу детективів Національного антикорупційного бюро України передбачено 245 посад. Їхнє основне завдання — викривати й розплутувати корупційні схеми, розслідувати протиправні діяння українських топпосадовців, а також запобігати вчиненню нових корупційних злочинів.

Один день з роботи детектива НАБУ за 2 хв [тут](#).

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ



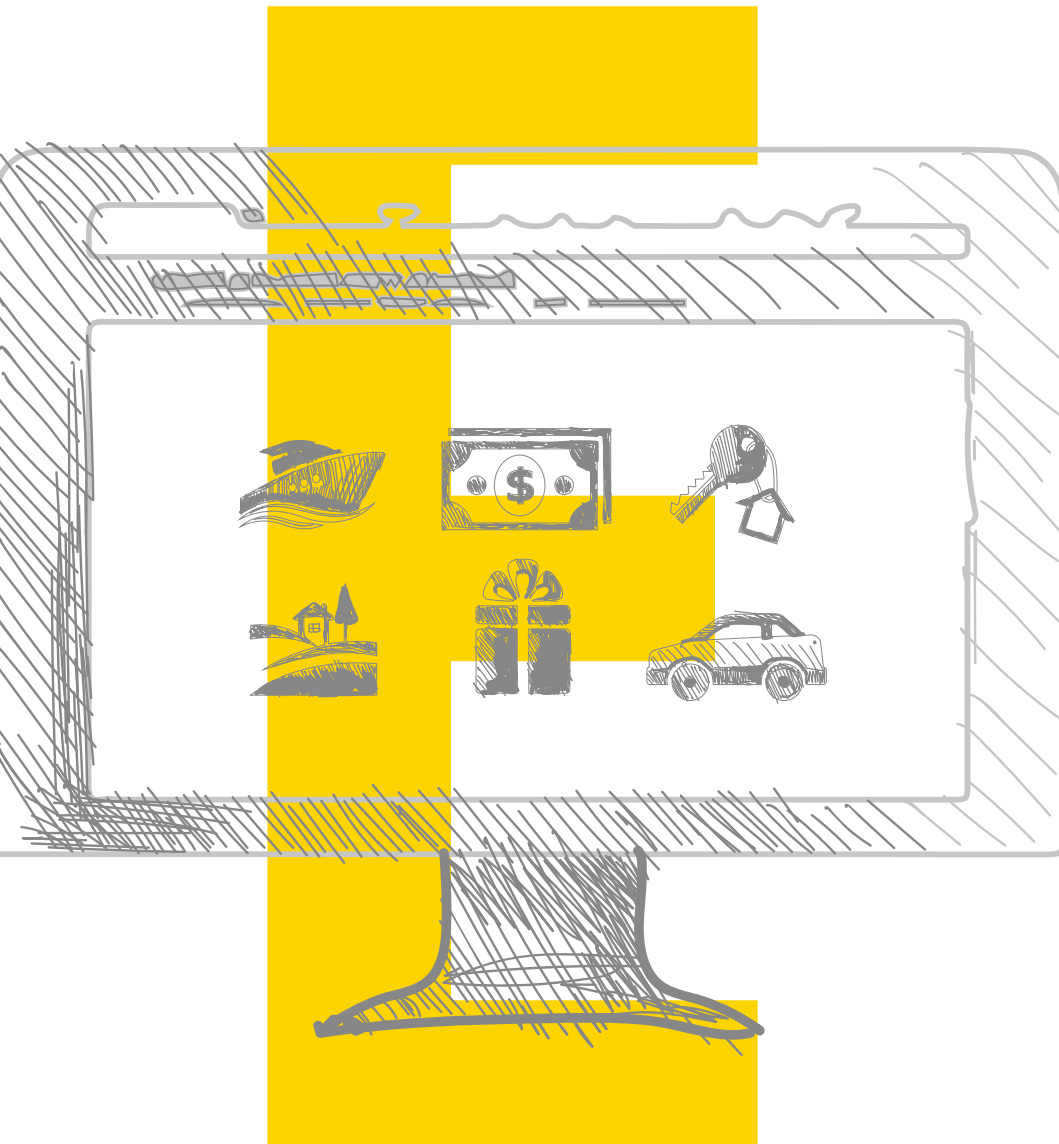
стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про корупційний злочин до Єдиного реєстру досудових розслідувань і завершується скеруванням обвинувального акту до суду чи закриттям провадження. У цей період детектив збирає, досліджує, перевіряє й оцінює докази, щоб розкрити злочин. Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і лише у визначеному ними обсязі.

У [антикорупційній грі-розслідуванні](#) ти можеш спробувати розслідувати злочин самостійно.

запобіжний захід, що призначається судом. Він полягає в обмеженні свободи пересування особи, яка підозрюється у вчиненні злочину. Це — заборона залишати житло цілодобово або у певний період доби. На арештовану особу може надягатися електронний пристрій (браслет), що допомагає відслідковувати її місцезнаходження. Сукупний строк дії цього запобіжного заходу не може перевищувати 6 місяців.

ДОМАШНІЙ АРЕШТ





Е-ДЕКЛАРАЦІЯ



вєбдокумент про доходи, майно, гроші, кредити й витрати особи, завірений кваліфікованим електронним підписом (КЕП). Щорічно її зобов'язані подавати усі високопосадовці, народні депутати, депутати місцевих рад, міські та селищні голови, посадові особи Збройних Сил України, судді, працівники правоохоронних органів, інші державні службовці, а також аудитори, нотаріуси та інші.

За декларування недостовірної інформації передбачено [кримінальну відповідальність](#).

дослідження експертом-фахівцем питань, що потребують спеціальних знань. Наприклад, детективу необхідно встановити, чи дійсно підпис на документі належить певній особі. Для цього він звертається до слідчого судді, щоб той своєю ухвалою призначив проведення судово-почеркознавчої експертизи. Або ж необхідно визначити ринкову вартість — це судово-товарознавча експертиза, збитки — судово-економічна, а справжність голосу — судово-фоноскопична. Результат такого дослідження — це висновок експерта.

У ньому фахівець описує питання, поставленні детективом, методологію дослідження, обґрунтування висновків та, власне, самі висновки.

ЕКСПЕРТИЗА





**ЄДИНИЙ РЕЄСТР
ДОСУДОВИХ
РОЗСЛІДУВАНЬ
(ЄРДР)**



база з усіма кримінальними провадженнями (<https://erdr.gov.ua>), які розслідують правоохоронні органи України. Саме сюди детективи Національного бюро вносять дані про можливі корупційні правопорушення. Звичайний користувач не може отримати доступ до бази. Його надає лише Офіс Генерального прокурора.

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР СУДОВИХ РІШЕНЬ (ЄДРСР)



система, в якій кожен може безоплатно знайти електронні копії судових рішень в кримінальних, цивільних, господарських справах і справах про адміністративні правопорушення (<http://www.reyestr.court.gov.ua>). Наразі в Реєстрі міститься майже 81 млн судових документів.

онлайн система для подання й зберігання майнових декларацій публічних службовців (<https://public.nazk.gov.ua>).

Із його запровадженням у 2016 році інформація про статки того чи іншого посадовця стала доступною для всіх.

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ДЕКЛАРАЦІЙ (ЄДРД)



ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ



містить інформацію про осіб, яких притягнули до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень (<https://corruptinfo.nazk.gov.ua>). Реєстр почав діяти на початку лютого 2019 року, його держателем є НАЗК.



ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ



ексклюзивний матеріал на суспільно важливу тему, яку намагаються приховати від громадськості або лишають без відповідей. Журналісти збирають інформацію з численних джерел, проводять ретельний аналіз даних. У формі статті чи відеосюжету ці матеріали привертають увагу до важливих проблем, як-от зловживання владою, хабарництво, розтрата бюджетних коштів, відмивання тощо.

Кожне шосте кримінальне провадження НАБУ відкрите за матеріалами журналістських розслідувань або містить факти від ЗМІ. Матеріали розслідувачів нерідко стають доказами у справах стосовно корупціонерів.

Найвідомішими проєктами журналістських розслідувань є «Bihus.Info», «Схеми: корупція в деталях», «Наші гроші», «Слідство.Інфо». Також працюють регіональні розслідувальні редакції. Наприклад, Центр громадських розслідувань у Дніпрі, Харківський антикорупційний центр, ГО «Вінницька агенція журналістських розслідувань».

Їхня робота базується на ретельному аналізі, порівнянні, пошуку протиріч. У своїх розслідуваннях журналісти часто використовують [відкриті бази даних](#), як-от Декларації, ProZorro, YouControl, Opendatabot, Ring та державні реєстри.

Журналісти-розслідувачі та громадські активісти долучилися до проведення «ДумкоФесту» [2018](#) та [2019](#).



ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ («TRADING INFLUENCE»)



у перекладі з англійської мови означає «торгівлю впливом». Ситуація, коли особа, яка має вплив на посадовця, схиляє його до прийняття «потрібного» рішення. За це обіцяє винагороду — гроші, послуги, переваги.

За зловживання впливом передбачено [кримінальну відповідальність](#).

ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ



використання посадовцем своїх повноважень для вирішення питань, що суперечать інтересам служби. За такі «послуги» він отримує певну винагороду для себе чи іншої фізичної або юридичної особи.

За зловживання владою або службовим становищем передбачено [кримінальну відповідальність](#).

допомагають слідству попередити незаконні дії з боку підозрюваного чи обвинуваченого: знищити речовий доказ, вплинути на свідків, покинути країну, вчинити інший злочин тощо. Рішення щодо виду запобіжного заходу приймає суд. Це може бути особисте зобов'язання, особиста порука, застава, домашній арешт, тримання під вартою.

Повний перелік [запобіжних заходів](#) міститься у КПК України.

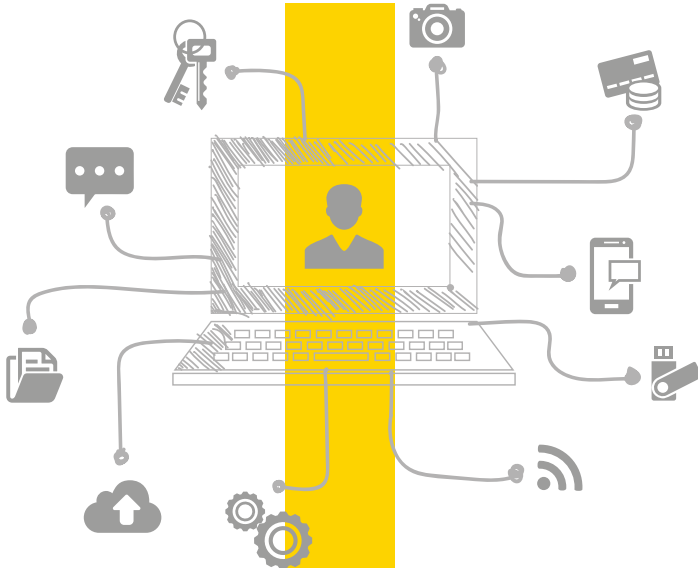
ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ



ЗАСТАВА



гроші, які вносяться підозрюваним чи обвинуваченим на спеціальний рахунок і є гарантією виконання ним певних обов'язків. Граничний розмір застави — 300 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Однак, суд має право перевищити цю суму, тому нерідко при вчиненні корупційних злочинів призначаються застави у розмірі декількох мільйонів гривень.



ЕЛЕКТРОННА ІДЕНТИФІКАЦІЯ



процедура підтвердження відомостей про людину чи юридичну особу. Ідентифікацію можна пройти через кваліфікований електронний підпис, ID-картку, MobileID (через операторів мобільного зв'язку завдяки спеціальним sim-картам), BankID (через банк). Це своєрідний ключ для отримання низки е-послуг. До прикладу, довідки про несудимість чи 55 інших сервісів для платників податків. Онлайн послуги зручні, займають менше часу і мінімізують ризики корупції.

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНА СИСТЕМА (ECASE MS)



система оптимізації досудового розслідування антикорупційних органів України. Вона інтегрована з Єдиним реєстром досудових розслідувань та системами судових органів, що дозволяє НАБУ, САП та ВАКС взаємодіяти онлайн. ECASE MS покликана пришвидшити час досудового розслідування та підвищити його якість.

Про можливості системи розповів [детектив Олександр](#).

(Corruption Perceptions Index, CPI) рейтинг країн світу за рівнем сприйняття корупції в державному секторі. Його з 1995 року складає міжнародна організація Transparency International. Показник розраховують на основі опитувань експертів і бізнесу, досліджень авторитетних міжнародних установ. У 2019 році рейтинг найменш корумпованих держав очолили одразу дві країни Данія та Нова Зеландія. Україна посіла 126-те місце серед 180 країн, отримавши 30 балів.

ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ



Дізнайтеся більше про рейтинг України за [посиланням](#).



КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО



довірчі таємні відносини з органом досудового розслідування. Коли людина приходить до детектива, щоб поділитися інформацією про підготовку або скоєння злочину. Детектив має право залучати таких осіб безпосередньо до проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Процедура використання конфіденційного співробітництва [визначена у КПК України](#).

КОРУПЦІЙНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ



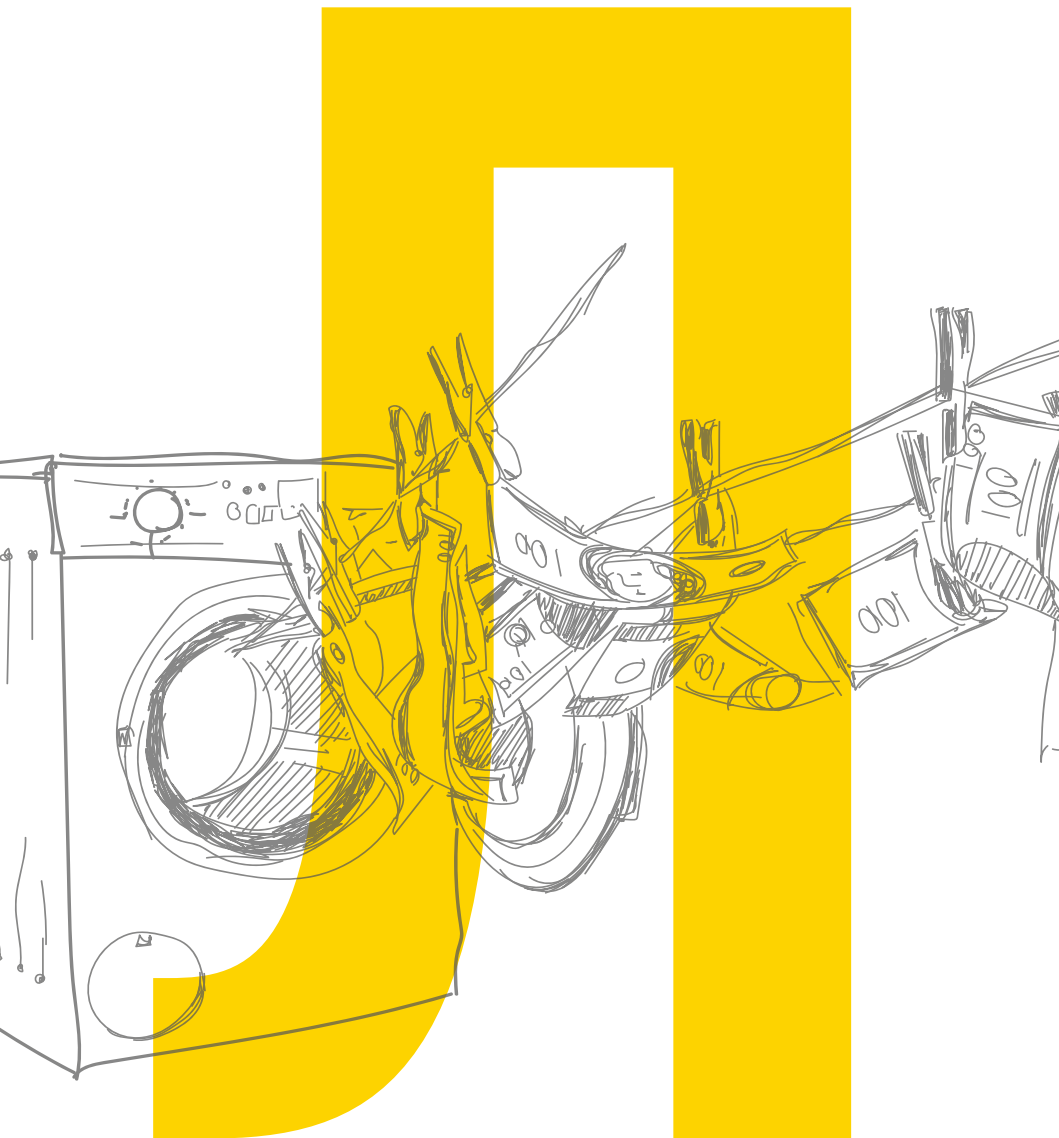
використання посадовцем своєї влади та повноважень для задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. В Україні встановлено кримінальну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність за вчинення корупційного правопорушення.

ситуація, коли посадовець має приватний інтерес у сфері, за яку відповідає, відтак може приймати вигідні для себе рішення. До прикладу, депутат міської ради проголосував за виділення земельної ділянки своїй фірмі, директорка школи покращила матеріальне становище, виписавши собі премію, у підпорядкуванні керівника структурного підрозділу державного підприємства працює донька, директор підприємства уклав договір із компанією, власницею якої є його дружина. За ці незаконні діяння посадовців притягують до відповідальності.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ



Уникнути конфлікту інтересів допоможе [онлайн курс на Prometheus](#).



ЛЕГАЛІЗАЦІЯ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ



виведення «брудних» коштів, отриманих злочинним шляхом, із тіньового обігу та створення видимості їх законного походження. «Відмиваючи» кошти злочинець, до прикладу, використовує електронні грошові перекази, проводить фіктивні операції у сфері страхування, декларує гроші під виглядом виграшу через лотерею або ж штучно завищує торгової виручку.

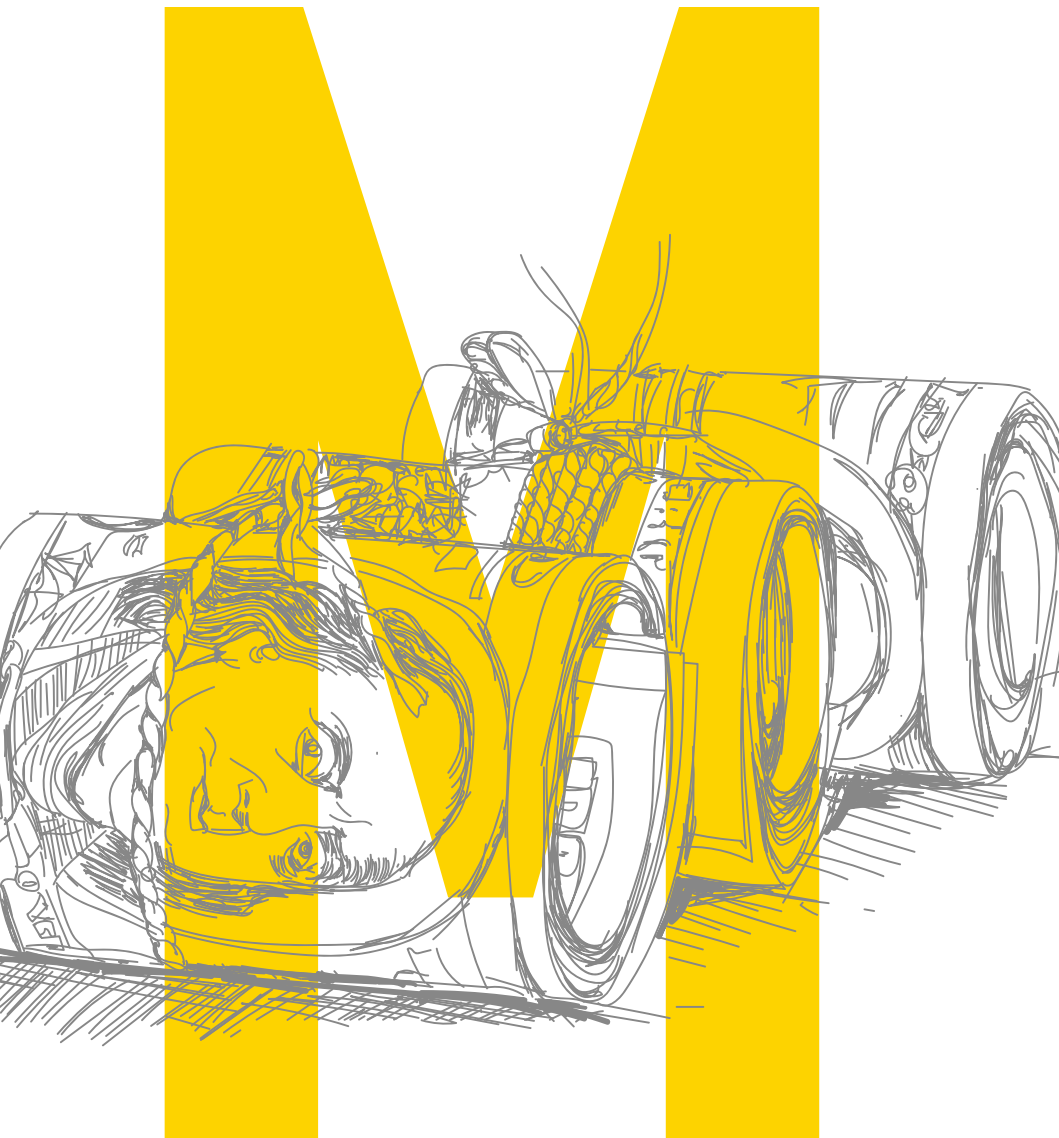
Документальний [серіал «Dirty Money»](#) [[«Брудні гроші»](#)] від [Netflix](#) показує багато історій про викриття корупційних схем з відмивання грошей.

заборона тимчасово чи пожиттєво обіймати важливі посади в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Термін в греко-римській міфології означав ритуали очищення від моральної скверни, а в Україні став відомим у 2014 році, завдяки Закону України «Про очищення влади». Люстрація стосується посадовців режиму експрезидента Януковича, чий рішення, дії чи бездіяльність підірвали національну безпеку і оборону, порушили права і свободи людини.

Закон України [«Про очищення влади»](#).

ЛЮСТРАЦІЯ





МАТЕРІАЛЬНІ ЗБИТКИ



кошти, які втрачає особа чи підприємство через незаконні дії керівників або інших осіб. Розмір збитків у справах про топкорупцію, які розслідують детективи НАБУ, встановлюють за допомогою економічної та товарознавчої експертиз. Інколи розмір збитків сягає мільйонних сум, як, наприклад, у кримінальному провадженні щодо розкрадання майже 150 млн грн Міністерства оборони України.

Більше про незаконну схему під час закупівлі палива для потреб Міноборони — за [посиланням](#).

перевірка, наскільки рівень життя посадовців та їхніх родин відповідає офіційно заробленим коштам. Такий моніторинг здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) на основі е-декларацій чиновників.

При виявленні невідповідності рівня життя задекларованому майну і доходам проводиться повна перевірка декларації. У разі встановлення ознак корупційного правопорушення, Національне агенство інформує про них правоохоронні органи: НАБУ, ДБР чи Національну поліцію.

МОНІТОРИНГ СПОСОБУ ЖИТТЯ





НЕПРАВОМІРНА ВИГОДА



гроші або інше майно, переваги, пільги чи послуги, які обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав. В обмін на це чиновник, використовуючи свою посаду, вчиняє певні дії або ж навпаки бездіє. Неправомірною вигодою можуть бути і вигоди нематеріального чи негрошового характеру. Це, наприклад, інформація на електронних носіях, позитивний відгук про особу, переваги в черзі при наданні житла, авторські права на винаходи.

[Добірка дивних хабарів](#) з усього світу.

слідчі дії, що проводяться за згодою прокурора чи суду таємно. Їх застосовують, коли інформацію про злочин чи особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. До негласних слідчих дій належить, наприклад, моніторинг банківських рахунків і переказів, спостереження за особою, її діловими та особистими контактами. Відомості про факт і методи проведення НСРД не підлягають розголошенню.

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ



[Перелік НСРД](#) та передумови їх проведення містяться у КПК України.

НЕДОТОРКАННІСТЬ ОСОБИ



статус певної категорії осіб (суддів, парламентарів, дипломатів іноземних країн та ін.), який передбачає особливий порядок притягнення їх до кримінальної відповідальності. До прикладу, для затримання судді потрібна згода Вищої ради правосуддя, крім випадків, якщо це відбулося під час або відразу ж після вчинення ним/нею тяжкого або особливо тяжкого злочину.

центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, що виявляє та розшукує активи, які можуть бути арештовані у кримінальному провадженні.

АРМА також управляє арештованими активами. Агентство створене у 2016 році та має шість територіальних управлінь у Києві, Львові, Харкові, Вінниці, Одесі та Дніпрі.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ВИЯВЛЕННЯ, РОЗШУКУ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ, ОДЕРЖАНИМИ ВІД КОРУПЦІЙНИХ ТА ІНШИХ ЗЛОЧИНІВ (АРМА)



Сайт АРМА — <https://arma.gov.ua>

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ (НАБУ)



правоохоронний орган, який здійснює розслідування кримінальних корупційних правопорушень, вчинених топ посадовцями. Розпочав роботу в квітні 2015 року. Детективи НАБУ викривають складні корупційні схеми та притягують до відповідальності народних депутатів, вищих державних чиновників, суддів, прокурорів.

Сайт НАБУ — <https://nabu.gov.ua>

спеціалізований орган виконавчої влади, який формує та реалізує державну антикорупційну політику. НАЗК виконує превентивну функцію, проводить перевірки е-декларацій державних службовців і моніторить спосіб їхнього життя, здійснює співпрацю з викривачами та контролює законність фінансування політичних партій.

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ (НАЗК)



Сайт НАЗК — <https://nazk.gov.ua/uk>



ОФШОРНА КОМПАНІЯ



(англ. offshore — «поза берегом») підприємство, що користується пільгами у сфері оподаткування, адже зареєстроване в державі, де низькі або нульові податки. Така компанія не веде господарської діяльності в країні реєстрації. Вона стає своєрідною схованкою для «тіньових» грошей і часто використовується у корупційних схемах, щоб приховати реальних власників фірм.

ОБШУК



слідча дія, коли правоохоронці обстежують приміщення чи місцевість, щоб знайти предмети і документи, важливі як докази. Проводиться на підставі ухвали слідчого судді та обов'язково фіксується на аудіо чи відео.

Про труднощі, з якими зіштовхуються детективи НАБУ під час обшуків [розповів Олександр](#).

запобіжний захід, коли суд визначає осіб, так званих поручителів, які зобов'язуються за необхідності доставити підозрюваного чи обвинуваченого до органу досудового розслідування чи в суд, а також відповідають за виконанням ним певних обов'язків. Наприклад, за можливість особистої поруки екснардепа у справі НАБУ «змагалися» 20+ осіб, у тому числі чинні топпосадовці.

ОСОБИСТА ПОРУКА



ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ



документ, який ставить крапку у досудовому розслідуванні справи. В ньому викладаються встановлені обставини злочину, їх правова кваліфікація. Цей же документ скеровується до суду, після чого розпочинається судовий розгляд справи.

Вимоги до змісту цього документу містяться [у ст. 291 КПК України](#).



ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ



документ, в якому детектив в письмовій формі викладає усі з'ясовані факти і докази, які вказують на причетність особи до злочину. Це важливе процесуальне рішення слідчого, після якого особа набуває статусу підозрюваного. Письмове повідомлення вручається особі в день його винесення. За обсягом може сягати кількох десятків сторінок.

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ



принцип, за яким людина вважається невинуватою, доки протилежне не встановить суд. Це закріплено у статті 62 Конституції України. Відтак, неправильно називати людину злочинцем тільки тому, що їй повідомили про підозру.

гроші, автівки, коштовності, нерухомість, витвори мистецтва та інше майно (навіть кулькова ручка), які дають безкоштовно або пропонують за неймовірно низькою ціною. Подарунком можуть бути послуги, знижки, «акції».

ПОДАРУНОК



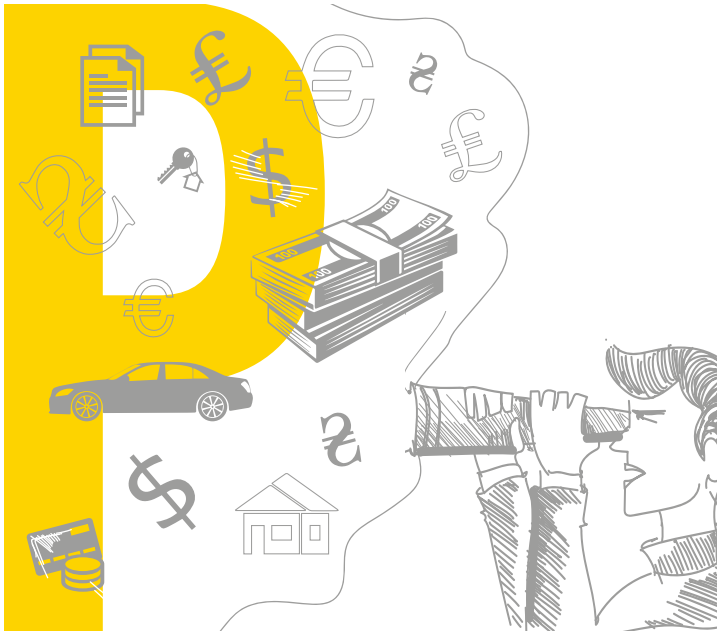
[Закон обмежує чиновників](#) в одержанні та даруванні таких подарунків.

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ



для запобігання корупції товари та послуги на суму понад 200 тисяч гривень держава купує відкрито. Такі закупівлі здійснюються в електронній системі ПроЗорро. Запуск системи відбувся у 2016 році. Цей онлайн сервіс допомагає детективам НАБУ виявляти порушення у сфері використання державних коштів.

Відшукати тендер, проведений із порушеннями, можна [на сайті ПроЗорро](#).



РОЗШУК АКТИВІВ



пошук грошей, будинків, транспорту, майнових прав та іншого майна особи, яка підозрюється у корупції, для їх арешту та стягнення в дохід держави у разі необхідності. Ця функція покладена на Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА). У НАБУ функціонує Управління аналітики та обробки інформації, яке допомагає виявляти майно підозрюваних.

РОЗТРАТА МАЙНА



коли посадовцю довірили зберігати гроші, товари чи інше державне майно, а він їх незаконно використав, продав чи здав в оренду. Наприклад, у 2019 році детективи НАБУ завершили розслідування розтрати понад 13 млн грн директором ДП «Авіакон». Він та його заступник уклали фіктивні договори з приватною компанією, зареєстрованою в офшорній зоні, яка з відома директора ДП закуповувала у виробників паливні баки за ціною вдвічі нижчою за ринкову та постачала їх на підприємство.

Детальніше про розслідування корупції на ДП «Авіакон» — за [посиланням](#).

найкоротший час, за який детектив може якісно розслідувати злочин чи суддя розглянути справу і винести вирок. Інколи час досудового розслідування розтягується на роки. Запровадження інформаційної системи eCase MS має на меті скоротити час проведення слідчих дій та досудового розслідування загалом.

РОЗУМНИЙ СТРОК



РІШЕННЯ СУДУ



ухвали про обрання запобіжного заходу, постанови про відкриття чи закриття кримінального провадження, обвинувальні чи виправдувальні вироки, які виносить суд під час розгляду справи.



СВІДОК



людина, яка бачила, хто вчинив злочин, знає інші обставини, що стосуються кримінальної справи. Її викликають до НАБУ, прокуратури чи суду для давання показань. Свідок зобов'язаний говорити правду, інакше буде притягнений до відповідальності, однак може відмовитися свідчити щодо себе та членів своєї сім'ї.

У ст. 384 КК України передбачено відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

СУДДЯ



особа, яка ставить крапку у притягненні корупціонера до відповідальності. Вона оцінює докази прокурора та адвоката, виносить вирок і призначає покарання корупціонеру або ж визнає підсудного невинуватим. Аби вершити правосуддя, суддя повинен бути чесним, неупередженим, справедливим і професійним, за чим слідкує [Вища рада правосуддя](#).

особа, яка погоджує роботу детектива та прокурора під час досудового розслідування. Вона приймає рішення, чи доцільно проводити обшук вдома, дозволяє «виїмку» документів на підприємстві, надає доступ детективу до банківських рахунків, накладає арешт на майно чи підтримує подання прокурора про затримання підозрюваного.

СЛІДЧИЙ СУДДЯ



СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА (САП)



окремий підрозділ Офісу Генерального прокурора, який наглядає за законністю розслідувань детективів Національного бюро, спільно з ними притягує посадовців до відповідальності та підтримує обвинувачення в судах у справах про топкорупцію.

Більше про діяльність САП читайте на [сторінці органу у Фейсбучі](#).



ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ



запобіжний захід, що призначається судом, і полягає у обмеженні свободи пересування підозрюваного. Цей захід є найсуворішим і застосовується виключно у разі, якщо інші, більш м'які, запобіжні заходи не діють. На час слідства чи навіть розгляду справи у суді особа, яка ймовірно вчинила злочин, перебуває у слідчому ізоляторі.

ТИМЧАСОВИЙ ДОСТУП ДО РЕЧЕЙ І ДОКУМЕНТІВ



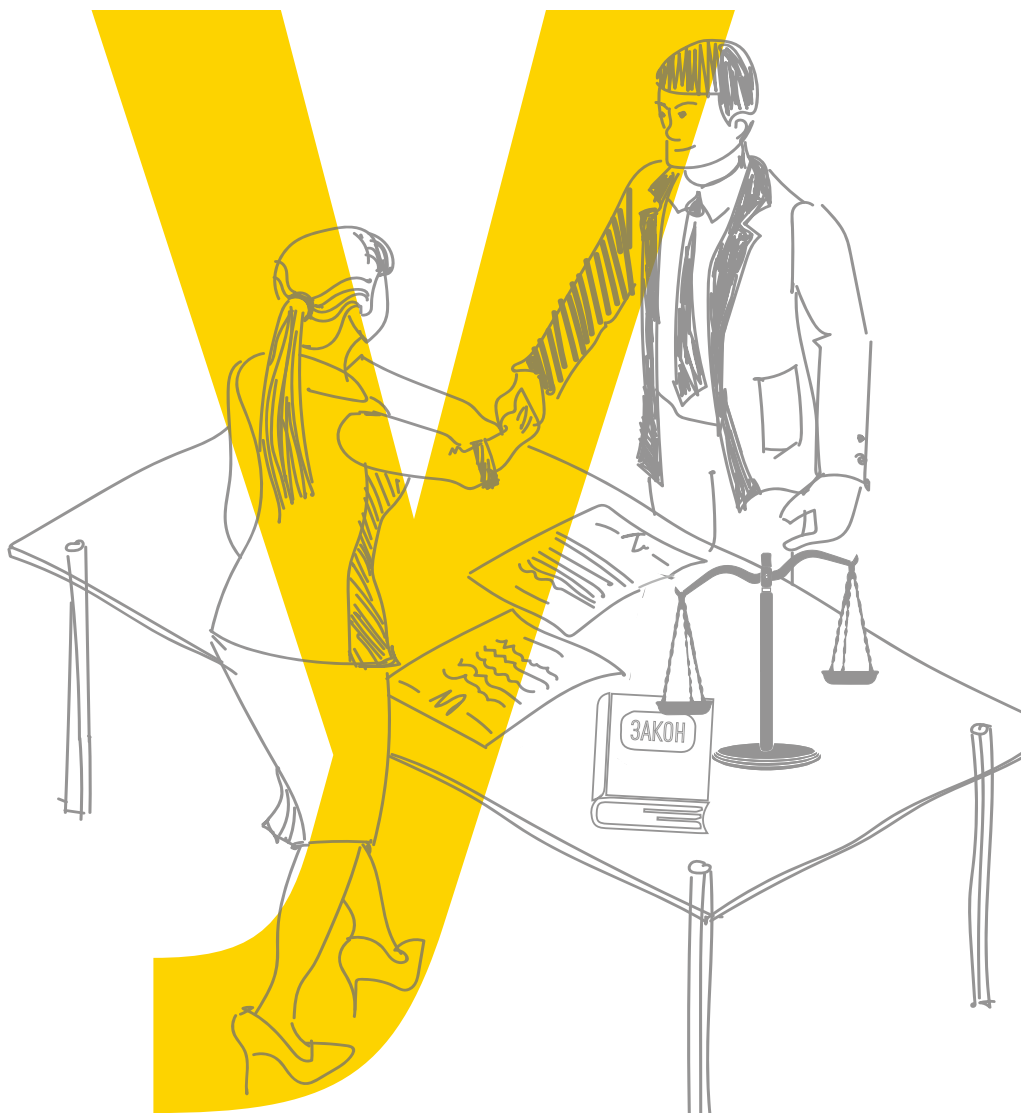
слідча дія, коли, отримавши дозвіл суду, детектив для виявлення доказів ознайомлюється з документами й речами, які приховує підозрюваний. За необхідності він робить копії чи вилучає предмети. Це можуть бути договори, переписки, внутрішня документація, а також мобільні телефони, комп'ютерна техніка, авто. Наприклад, у кримінальному провадженні щодо розтрати та легалізації 8+ млн дол. США керівниками ДП «Укркосмос» детективи НАБУ здійснили 27 тимчасових доступів.

Ознайомитися зі схемою розтрати та легалізації коштів, призначених для створення Національної системи супутникового зв'язку України можна [ТУТ](#).

«змагання» між різними фірмами за можливість продавати свій товар, роботи чи надавати послуги державним установам і приватним підприємствам. Переможцем стає учасник, пропозиція якого найкраще відповідає вимогам замовника і при цьому має найнижчу вартість. Після проведення тендеру з переможцем укладається договір про закупівлю.

ТЕНДЕР





УГОДА ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

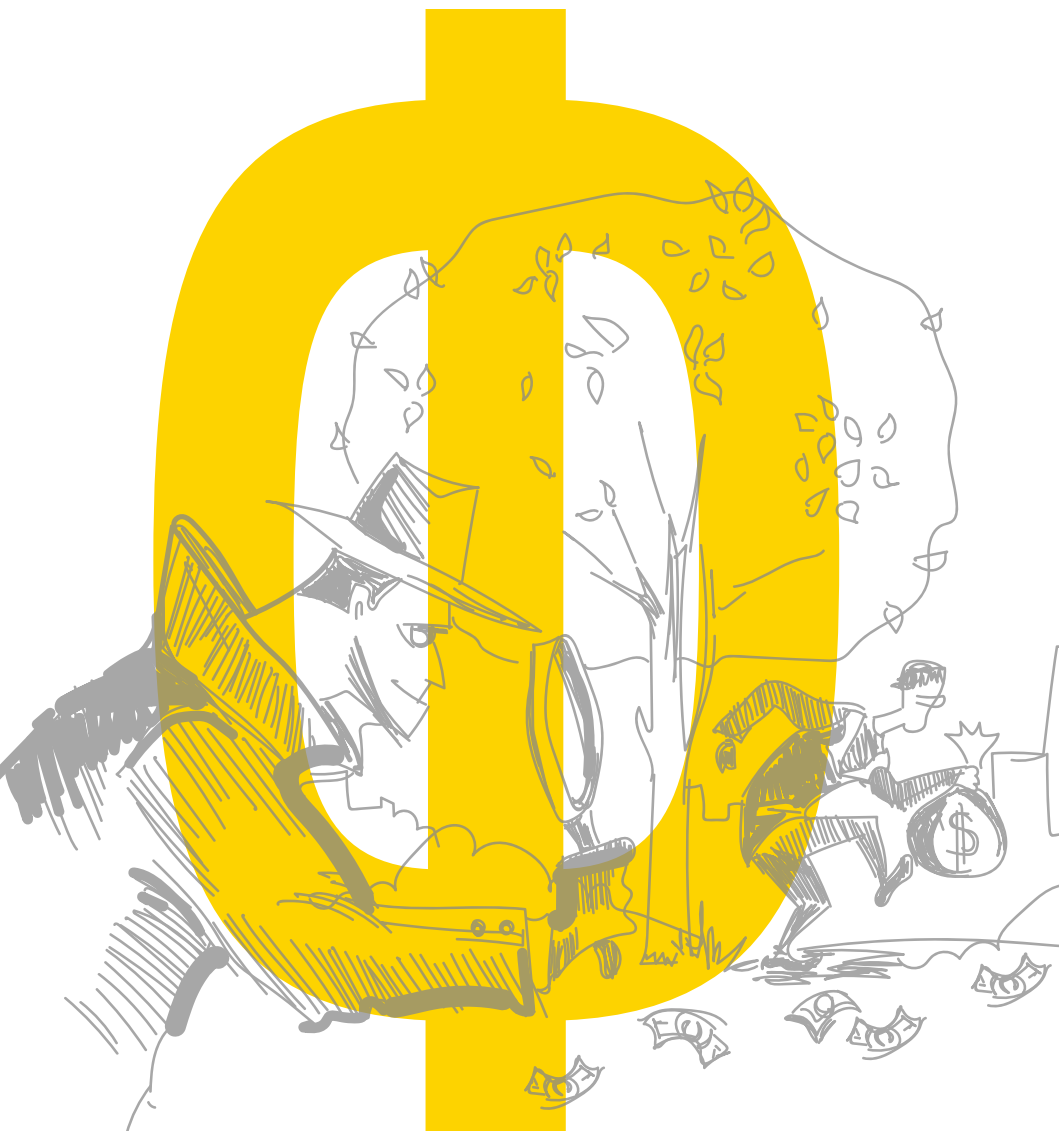


договір між прокурором і обвинуваченим, який затверджує суддя без розгляду справи в суді. Корупціонер визнає свою провину та погоджується повернути вкрадені кошти державі. Таке рішення суду не підлягає оскарженню, однак суддя може відмовити у затвердженні угоди, якщо виникне сумнів у її добровільності, або вона суперечить інтересам держави чи інших осіб. Двічі звертатися до суду з угодою в одному кримінальному провадженні заборонено законом.

рішення, що приймає суддя під час досудового розслідування про дозвіл чи заборону детективу проводити певні процесуальні дії, які можуть обмежувати права особи. Це, наприклад, обшук квартири чи арешт авто, прослуховування телефонних розмов, продовження строку тримання під вартою чи домашнього арешту, відсторонення від посади тощо. Дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій у топкорупційних кримінальних справах дають лише слідчі судді Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду.

УХВАЛА СЛІДЧОГО СУДДІ





ФІНАНСОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ



перевірка фінансової діяльності державного підприємства чи приватної компанії. Її здійснюють для того, щоб виявити збитки чи недоотриманий прибуток, зібрати докази незаконної поведінки, фіктивного підприємництва та встановити винних. Загальнодержавні перевірки здійснюють Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державна фіскальна служба України, Державна аудиторська служба України, місцеві державні адміністрації, Державна митна служба.

ситуація, коли людина умисно спотворює чи підтасовує факти, перекручує події.

І робить це для того, аби отримати прибуток, приховати злочин чи з інших мотивів.

Наприклад: підробка підписів на документах, зазначення в сертифікатах якості неправдивої інформації про ліки тощо.

Нерідко корупційні злочини супроводжуються підробкою договорів, актів прийому-передачі, паспортів, інших документів.

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ





ЦІЛЬОВІ ФІНАНСОВІ САНКЦІЇ



«заморожування» банківських рахунків підприємства, блокування активів, а також заборона витратити гроші чи користуватися іншим майном. Застосовується до порушників державними органами і судом для припинення злочину чи запобігання вчинення нового. Впровадження санкцій розроблено за рекомендацією Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

фінансовий документ, який має грошову цінність. Він підтверджує частку власності у підприємстві, позику чи інше майнове право особи, яка купила такий документ.

Наприклад, акції, облігації, векселі, ощадні сертифікати. Той, хто видав цінні папери, сплачує доходи їх власникам. Цінні папери можуть стати предметом арешту. Так, у кримінальному провадженні за фактами заволодіння коштами місцевого бюджету Одеси під час придбання будівель ВАТ ХК «Краян» накладено арешт на цінні папери номінальною вартістю близько 11 млн грн.

ЦІННІ ПАПЕРИ



Деталі розслідування читайте [на офіційному вебсайті НАБУ](#).



ЧЛЕНИ СІМ'Ї



подружжя, неповнолітні діти, а також інші особи, які хоч і неодружені, однак разом проживали та мали спільний побут не менше 183 днів протягом року. У щорічних деклараціях держслужбовці звітують, як про власні доходи, так і членів їхніх сімей. Інколи державні службовці навмисно не вносять відомості про членів сім'ї до е-декларацій, тому стають фігурантами розслідувань детективів НАБУ.

Так сталося з колишнім керівником великого держпідприємства. Чинownik не задекларував доходи та майно вартістю 10 млн грн своєї цивільної дружини, тому став фігурантом розслідування. Він обвинувачується у скоєнні злочину, передбаченого ст. 366-1 КК України.

Більше про хід розслідування — за [посиланням](#).

обставини організаційного, людського або операційного характеру у діяльності установи, що допомагають посадовцю вчиняти корупційні правопорушення, як-от: нечіткі закони, відсутність належного фінансового контролю, прихований конфлікт інтересів, дискреційні повноваження, недоброчесність членів конкурсної комісії.

ЧИННИКИ КОРУПЦІЙНОГО РИЗИКУ





ШАХРАЙСТВО



обман особи для викрадення її грошей чи майна, отримання інших вигод. Наприклад, шахрайство з фінансовими операціями, афери з продажем неякісних товарів чи неіснуючих квартир.

найменш суворий вид покарання за корупцію. Полягає у сплаті визначеної суми грошей до держбюджету. Розмір штрафу може сягати 51 тис. грн (зокрема, за декларування недостовірної інформації) і визначається судом залежно від тяжкості злочину та майнового стану винного.

ШТРАФ





ЮСТИЦІЯ



установи, що здійснюють правосуддя. Серед них: суд, прокуратура, органи слідства, адвокатура, нотаріат. Ці органи забезпечують законність та справедливість, відновлюють порушені права.

будь-яке підприємство (організація) приватної або державної власності, як-от фірма, установа, товариство, асоціація. За законом є носієм цивільних прав і обов'язків, має ім'я, володіє відокремленим майном, може бути позивачем або відповідачем у суді.

ЮРИДИЧНА ОСОБА



А Б В Г Д Е Є

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ НА ТЕМУ ПРОТИДІЇ
КОРУПЦІЇ РОЗ'ЯСНЕНІ ПРОСТИМИ
СЛОВАМИ, АБИ ЇХ ВМІЛО ЗАСТОСОВУВАЛИ
МОЛОДІ АНТИКОРУПЦІОНЕРИ ТА
АНТИКОРУПЦІОНЕРКИ. ЯКЩО МИ
ОМИНУЛИ УВАГОЮ ТЕРМІН, ЯКИЙ ТАКОЖ
ВАРТО РОЗ'ЯСНИТИ, — ПИШІТЬ НАМ У
СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ!



Н о п р с

